

Tájkép csata után

Azért sajnálom magam, mert nincs senki, aki megtehetné helyettem. Az önsajnálát nagy megbecsülésnek örvend. Csak a síró ember, aki zokog saját során, az érdemli meg mások sajnálását. Ez csak egy percig tart. *Csak összecsapom a tenyerem*, és már ismét mindenki önmaga felé fordul, mert az ember tartósan csak önmaga miatt tud szenvedni. És nem szabad felróni neki, mert élni valóban szomorú dolog, amin csak sírni lehet.

Amikor végre abbahagyta a zokogást, elhagyott. Hirtelen letörölte könyveit, és könnyes helyett gyűlölködő tekintetet vetett rám. Tönkretettél, mondta. Átkozom minden együtt töltött napunkat, mondta még. Világosan láttam, hova vezet ez. Még két-három mondat, és eljut addig, hogy miattam meg akar majd halni, gondoltam. De nem így lett. Az élet veled maga volt a pokol, mondta ehelyett. Pokol, amelyet most elhagyok, hogy újra élni kezdjek. Ha jobban meggondolom, hálásnak kell lennem, mert újra fölébresztetted bennem az élet utáni vágyat, folytatta, az utánad következő élet utáni vágyat. Most már tudom, hogy van élet a halál után, nevetett hisztérikusan, ez az *utánad következő élet*. Köszí mindent, kiáltotta, miközben a cuccait behajigálta a bőröndjébe. Elment, mielőtt bármit sikerült volna mondanom. Álltam a folyosón, az ajtót bámulva, amit az imént csapott be maga mögött, egyedül a házban, ami nemrég még a családom otthona volt. Mire számítottam? Hogy az ajtó ismét kinyílik, hogy ő belép, elneveti magát úgy, ahogyan csak ő tudott nevetni, hogy ebbe az elátkozott házba ismét visszahozza azt a nevetést, ami miatt egyébként beleszerettem, a nevetést, amit feleségül vettem. Ma reggel ment el, és nekem már nem jutott eszembe: miért? Mi történt közöttünk, mi vált elviselhetetlenné? Rá gondolok, de nem jut eszembe egyetlen ok se, miért undorodtam tőle, miért távolodtam el tőle, miért voltam képtelen együtt élni vele. Most szeretem, ezt tudom. A mosolyára gondolok, és úgy szeretem, mint ismeretségünk első napján. Mintha mi sem történt volna. Ez azért van, mert elment, gondoltam: ez azért van, mert minden lejátszódott már és visszatért a semmibe.

Emlékszem: nézem őt, ahogyan a konyhában énekel, a tökéletes fényben, amely a nyitott ablakon át beárad, precíz megvilágítás, mint a barokk vásznakon. Úgy áll itt, mint egy kitért szárnyú angyal, egy pillanattal az előtt, hogy törött homlokával fölém hajol, hogy szárnya abba a sárba hull, amelyben dagonyázom. És akkor énekelni kezdett, és ez a szörnyű éneklés volt az, ami tönkretette a képet. Kedvesem, úgy nézel ki, mint egy angyal, de úgy éneksz, mint egy béka, mondom neki. Egyébként is, minden ember elviselhetetlenné válik, ha kicsit jobban megismerjük. Ezért a legszebb nők a festők vásznain láthatók. Nekik csak külsejük van. Ők szépek: ez minden, amit tudni kell róluk. Minden további adat az életrajzuktól, a szokásaiktól, a gondolataiktól eltávolítana tőlük, a csodálatot undorrá változtatná. Csak elképzelni tudom, mennyire büzlött a gyöngy fülbevalós lány. Abban az időben Európában nem voltak fürdőszobák, és a kor európai nőiről alig lehet mást elképzelni, mint hogy a pestis bacilushordozói voltak. Az a lány, jól tudjuk, szolgáló volt. Amikor a festő elé állt, aki eldöntötte, hogy az örökkévalóság számára megörökíti a szépségét, tehát a róla szóló hazugságot, már megfőzte az ebédet, fősúrolta a padlót és elvégezte a bevásárlást. Addig a pillanatig legalább háromszor megizzadt már. Nyilván szörnyű lehetett vele egy helyiségben tartózkodni. De nincs olyan férfi, aki ne kívánná megcsókolni, amikor a múzeum falán függő festményt nézi. A művészet egyébként mindig hazudik, elcsábít bennünket a hazugságaival, mint ahogy a gyilkos elcsábítja az iskola előtt esőben ácsorgó, anyjára váró kislányt, de az anya késik, mert a szeretőjének aznap valamivel több perc kellett az orgazmusig, mint egyébként, kézen fog bennünket, mint egy hazugsággal elvakított kislányt, és elvezet bennünket az *igazságtól*, el az élettől. A művészet olyan benyomást kelt, hogy a dolgoknak értelme van, benne a dolgok *okkal* történnek, és az igazság, természetesen,

Terra promessa

más, soha nem tudhatjuk meg az okát a történéseknek, és az éppen történő dolgok értelmét sem látjuk. A dolgok se nem szépek, se nem indokoltak. Egyszerűen bűdösek, mint ahogy az volt Jézus a keresztfán, mint ahogy büzlött az őt megkövező tömeg, és ahogy büzlöttek az őt megsíró tanítványok, vagy a szentek, a vétkesek, az áldozatok, a hóhérok, da Vinci Mona Lisája és Vermeer lánya a gyöngy fülbevalóval, és, mindenekelett, van Gogh cipője, amelyről Heidegger, sör- és kolbászbűzben pácolódva, azt állította, hogy parasztos. Mint ahogyan büzlünk mi, élők, akik hiába fürdünk meg, mert a piszok, nem pedig a tisztaság, a mi természetes állapotunk – megtisztálkodunk, de mindig újra bepiszkoljuk magunkat. És átkozottul büzlünk: a születésünktől amíg ki nem leheljük a lelkünket, még amikor meghalunk, akkor is büzlünk, az *életben és a halálban*.

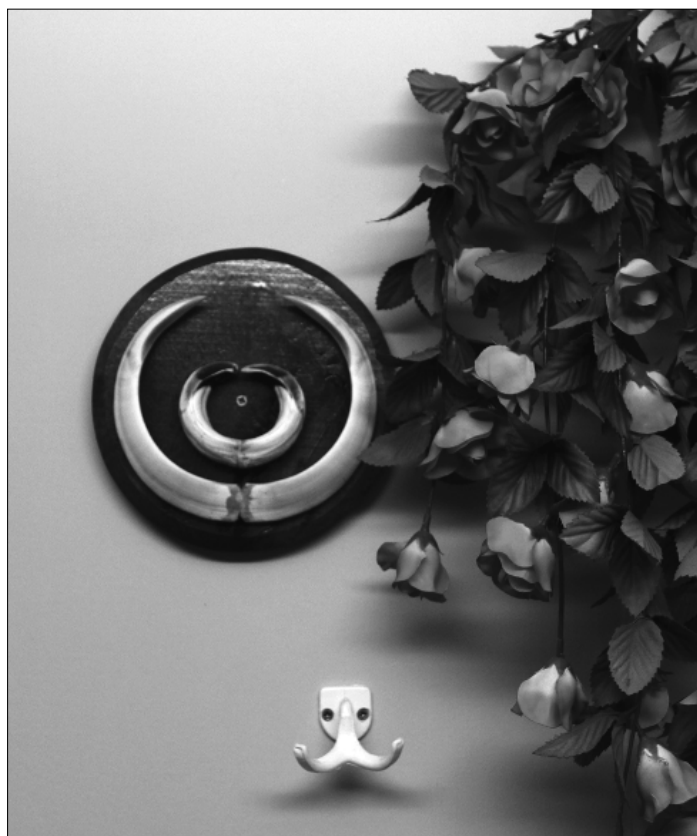
Csak most, amikor már nincs itt, most lehet újra szép, most szerethetem ismét. Mert elfelejtettem mindazt, amit megtudtam róla, csak a szépsége maradt meg. A mosolygó arca. Őrzöm ezt a képet, mint ahogy a lopástól óvják a legjobban őrzött múzeumokban az értékes festményeket.

Az autómhoz vezető legrövidebb és legkevésbé kényelmetlen út az elhagyott földalatti garázsra át vezetett. Onnan egy sor romos ház között eljuthattam volna a parkig, majd a Pinješre vezető kis utcákra át addig a helyig, ahol leparkoltam. A rizikó, hogy találkozni fogok valakivel, akivel nem szeretnék – ha absztraháljuk azt a tényt, hogy én soha senkivel nem szeretnék találkozni –, minimális volt. Az útvonal, amelyen a autómhoz igyekeztem volna, a háta mögött vezetett a tömegnek, amely a sétányon saját izzadságában és bűzében nyomult előre, a nyári élvezetek után kutatva. Sötétben haladtam, az utcai világítás fénykörén kívül, amely alatt, fejetlenül körbe-körbe araszolva, emberek tízezrei ütköztek egymásnak, mint valami rosszul szervezett

NIKOLAIDIS,
Andrej
Mimesis. Fiam
Gondolat, 2014

„A nevem
Konstantin Teofilis”
Magyar Lettre
Internationale, 58

hangyahadsereg, ugyanazokon az utcákon keringve, mint minden este, mint minden évben.

A szocialista időkből származó, most gazdátlan bolt melletti parkolóból széles lépcső vezetett a föld alá. A kommunista vezetőknek, akiket a szegény prolik és a butácska parasztok közül válogattak, szerény múltjukkal ellentétben, grandiózus jövőképük volt. Mindent, amit építettek, a saját síremléküknek érezték – amiről majd eszébe fognak jutni az eljövendő nemzedékeknek, így mondták ezt, mert hittek abban az idióta ötletben, hogy az élet nem ér véget a halállal, hanem folytatódik az emberi tettekben és fönmaradó alkotásokban.

Egyszer azt olvastam a helyi lapban, hogy ez a háromszintes garázs tízezer négyzetméteres területű volt – az atombunker nélkül, mert annak méreteiről nem lehet tudni semmit, adatai továbbra is katonai titoknak minősülnek. Síremléknek tökéletes volt ez az építmény – szerintem elérne benne minden jugoszláv kommunista vezető földi maradványa. Nem mellékesen, az óvóhelyen elférnének a családtagok koporsói is, hogy halálukban is egy helyen nyugodjanak. Mert a család – a marxisták ezen maxima szerint éltek – a társadalom alapsejtje, ezért, szerintem, üdvös lenne ugyanazt a társadalmi szervezetet megőrizni a halál után is.

Parkolóként azonban ez a gargantuai csoda nem volt használható. Amikor a fáradt mesterek elvégezték az utolsó simításokat, és amikor a disznóforma elnök átvágta az ünnepi szalagot és a garázst ünnepélyesen *megnyitotta*, egyetlen autó se gurult oda be diadalmas dudálás közepette. A garázs fölépült, már csak az odavezető út kiépítése maradt hátra. A korabeli lapok *Ulcinj tervezett dinamikus fejlődésével* magyarázták az odavezető út nélküli garázs meglétét. A garázs csak az első lépés, a következő öt éves tervben várható az oda *be* és onnan *ki* vezető út, valamint számos kísérő objektum megépítése, amelyek előremozdítják Ulcinj turisztikai kínálatának színesítését, írták. A községi elnök az ifjúságra bízta az útépitést: ha mi most megépítenénk *mindent*, és a *minden* alatt a garázst és az odavezető utat értette, akkor elkényeztetnénk a jövő nemzedékeket. Ahogyan apáink elvégezték a feladatok nagyját, azaz kiharcolták a szabadságot, úgy mi is nagyobb részt vállaltunk az építésből: elkészült a garázs. Minden elkövetkező nemzedéknek egyre könnyebb lesz a dolga: fél évszázaddal ezelőtt nem volt még semmink, most már van szabadságunk is meg garázsunk is, már csak az útépités maradt rátok – erre a poénra volt kihegyezve a községi elnök mondandója. Ebből aztán kirajzolódtak a jövőbeli tervek is. A garázst, nyilvánvalóan, egyetlen végtelen építkezésnek tervezték, amelyhez az idők végezetéig minden nemzedék hozzáteszi majd a saját tégláját.

Egylőre azonban a garázs egy gödör volt a város központjában, amelybe a helyi lakosság naponta behajigálta a szemetet. Ahogy haladtam lefelé a szeméttárolóvá változtatott lépcsőn, többször majdnem hasraestem, mert belebotlottam a tévékbe és a rozsdás hűtőkbe, a legnagyobb méretű kukázásokba, amelyekbe a környezettudatosság legmagasabb szintjén lévő polgárok gyűjtötték a szemetüket. A villanyégők, amelyeket a helyi bandák még nem törtek össze, imbolygó fénnel világították meg a haladásba vetett hitek ezt a sírboltját.

Az elhagyott garázs komoly alapanyagot szolgáltatott a helyi urbánus legendáknak. A *város alatt* gyülekező *kábítószeres bandáról* szóló történettel kezdődött. Aztán találtak odalent egy halott kislányt. Megerőszkolták, mesélték egyesek. Gyilkosa még életében levágta mindkét kezét, mesélték mások. Mielőtt a rendőrség közölte volna, hogy a kislány azért halt meg, mert legurult a lépcsőn, azt mesélték, hogy szándékosan gurult le, és azért akart meghalni, mert pedofil és vérfertőző apjának volt áldozata, ezért aztán öngyilkos lett, az apja meg börtönbe került. Még mielőtt nyilvánvalóvá vált volna, hogy egy újabb *családi tragédia* történt, a történetet perverz módon a szájukra vették a kisvárosi pletykafészek, és ennek során minden továbbmesélő beleépítette egyikét a legsötétebb vágyainak és frusztrációinak. Így aztán: a kislánnyal anélkül közöszült több férfi; a kislányt erőszakkal orális szexre kényszerítette ismét csak több férfi; a kislányt megvakították, az elkövetéssel a sátánistákat vádolják; a kislánynak kivették mindkét veséjét, az elkövetéssel egy emberi szervekkel kereskedő párt vádolnak, akik idősebb olasz házaspárként mutatkoznak be, és akiknek a szimpatikus, szenilis turisták álarcá mögé bújva sikerült az áldozataik bizalmába férkőzniük, miközben az Európa szélén lévő szegény országokban utazgatnak, mert szeretnék humanitárius munkával segíteni a helyi lakosságot. A halott kislány egy üres lap volt, amelyre a város ráírta saját undorító lényének bizonyítványát. Engedd meg

az embereknek, hogy kibontakoztassák képzelőerejüket, és meg fog előttem nyílni a Pokol, bűzös kénes áradatként öntenek majd el a gondolataik, telve mocskos vágyakkal, amelyek lelkük szörnyszülötteiként jönnek világra, és elnyomott félelmekkel, amelyeket úgy ásnak elő magukból, ezekből a csontokból és hússal benőtt temetőkből, mint rothadó hullákat.

Akad még néhány kitalált gyilkosság, valamint néhány valódi öngyilkosság, ott lenn, a garázsban, amely gödörre változott, és amelybe Ulcinj polgárai, mint a Traianus császár kecskefüleiről szóló mesében, begyömöszölték mindazt, amit nem mertek kimondani, de még gondolni se mertek rá. De nincs olyan gödör, amibe beleférne az emberiség minden gonoszsága. Ha valakinek sikerülne lecsapolni egyetlen emberi lélekből a sötétséget, mint a tintát a tintahalból, az egész világ eltűnne abban a sötétségben. Csak az oktalanok hasíthaták darabjaira az atomot és kereshették benne a tökéletes fegyvert. Csak az emberbe kellene bekukkantani, benne megtalálható mindaz, amire szükség van minden létező dolog megsemmisítéséhez.

A garázsban, azon az estén először, jól éreztem magam. Mindig is tudtam, gondoltam, hogy az ember addig nem lehet boldog, amíg a föld alá nem kerül. Fölöttem ott őrjögött az emberiség, olyan zajt keltve, hogy az még a garázs vastag vasbeton födémjén is átszűrődött. A fejem fölött az emberi léptek úgy kopogtak, mintha valaki apró szögeket ütne bele abba a koporsóba, amelybe önszántamból feküdtem bele. Azonban... Egyik kellemetlen meglepetés a másik után – ennyi az én életem története. Még a föld alatt se lehettem egyedül.

A garázs mélyén, az atombiztos óvóhely hatalmas célajtaja előtt leültem egy kupac kidobott könyvre. Átlapoztam néhányat. Egész jó kis gyűjteménye a vallásos ponyvának: A megváltás száz módja; Az isteni jelek magyarázata; Önmagunk megismeréséről. Rágyűjtöttem, és alaposan megvizsgáltam a körülöttem lévő szemétdombot. Vigasztaló a szemét durva látképe, amely mentes az ígéretektől, ezáltal a reménytől is, ezáltal a csalódástól is. Körülöttem minden kihasznál, értéktelenként kidobott és végül elfeledett volt, mint ha soha nem is létezett volna. *Együtt éreztem* minden kidobott háztartási

SZABÓ ATTILA: REPLICA (2009)

géppel, kredencsel és csillárral. Mindegyikünkre az a vég várt, ami őket érte. Az emberek elhasználnak és elfelednek bennünket is, ahogyan ezeket a tárgyakat is elhasználták és elfeledték. Az egyik pillanatban még valami miatt hasznosak számunkra az emberek – ilyenkor közel állnak hozzánk. Már másnap zavarnak bennünket, és nincs más vágyunk, mint hogy eltűnjenek az életünkéből. Naponta dobunk el embereket, ahogyan a szemetet dobjuk el. Eldobunk és eldobatunk, ez az egyszerű igazság. Bedobtak bennünket a világba, amely újra és újra eldob bennünket. Végül önmagunk maradunk, és ott bolyongunk a szeméttelen, amelyet az életünk hozott létre. Ott vannak körülöttünk az eldobott barátok, szerelmek, egynapos ismerősök, akiket kerültünk és akiktől megszabadultunk. Bennünk pedig az elhasználódott érzelmek üres csomagolása, amelyekkel táplálkoztunk, lyukas reményeink, amelyek, mint leeresztett gumikon, gördült előre lényünk rozoga szerkezete.

Lassan vezettem. Minden útmenti kőben, ha egy kissé alaposabban megnézed, ha csak megkísérelted kiismerni, gondoltam, a bukás okait látod. Az úton, amelyen haladtam, jött fölfele annak idején az Ulcinjt elfoglaló montenegrói hadsereg. Fönt, a fönnsíkon, ahol az egyik oldalon a nagy kék semmiséget látni, egészen Otrantóig, a másikon a sőtjai síkságot és a sólepárló medencéit, megütözték egy kisebb török egységgel. Ezután a Meteriza oldalában leereszkedtek az Óváros falai alá. Amikor a támadásukat visszaverték, dühükben fölgújtották a városnak egy részét, amelyet később újjáépítettek, és amelyet ma, *ób, az eufémizmus örömei!*, Újtelepnek hívnak. A sok faház és a több tucat kis híd hajnalig parázlott, megvilágítva Ulcinj lakosainak a jövőbe vezető utat.

Amikor végül bevette Ulcinjt, Miklós király egy templomot építtetett az Óváros falai alá. Állítólag a templom alapjaiba beépítettek néhányat az ezeréves faldarabokból. Amit leromboltak az ostrom alatt, az ágyútűztől ledőlő, tenger felé guruló faldarabokat beépítették a templom alapjaiba. Később a templom köré egy település épült. Elegyengették a muzulmán temetőt,

ahová az ulcinjiak évszázadokon át temették a halottaikat. Ledöntötték a sírköveket, a tengerbe dobták mindet, és akárha lovakkal tapostatták volna végig, elsimították a környéket, mintha korábban nem lett volna semmi ott, és pont azon a helyen fölépítették a házaikat.

Hol van ebben az egész történetben a boldogság lehetősége? A halálban, a rombolásban, a rablásban? Mindig is így volt, csakis így, gondoltam, bizonyos mértékű elégtételtelve a moralizálásban, amelynek – óh, jaj! – rövid időre teret engedtem.

Az autót a templomot övező fal tövébe parkoltam le. Ez a legkisebb távolság, amennyire hajlandó vagyok megközelíteni, gondoltam. Az Óvárosig vezetett egy rövidebb út is, a templomudvaron át, de nekem soha nem jutott eszembe arra menni. Ha dühös voltam a katolicizmusra, érdektelen a judaizmusmal szemben, ha sajnáltam az iszlámot, megvettem a protestantizmust – az ortodox pravoszláv vallástól undorodtam. Ezért a templomudvar helyett mindig körbementem, a szemeteskonténerek mellett, amelyeket a városi köztisztasági vállalat már napok óta nem ürített ki. A szemet bűze és a tömjén bűze közül mindig az előbbi választottam, mondtam magamnak. Inkább a piszkos utcákat választom a piszkos csuhák helyett. Ha már annyira ostoba és elkeseredett vagyok, hogy a megváltást keresem, és reménykedem is benne, akkor inkább az aszfalton fogom keresni, semmiképpen nem az oltár előtt. A létező világot választom, a gyöngéknék szóló hazugságok helyett.

Terra Promessa volt annak a kávéháznak a neve, ahová indultam. Gyakori vendég voltam ott. Leültem a tenger fölé nyúló teraszra és órákig csak ittam. Szép kis kávéház volt ez, tökéletes kilátással a tengerre, ahol Johnny Casht és Merle Haggardot lehetett hallgatni, *és ez volt a legjobb, amit a konzervatív Amerika adni tudott*, mondta a fura ideológiai beállítottságú pincér, akit soha nem sikerült megértenem. Fiatalkoromban sokat utaztam, még Woodstockban is jártam, mondta egyszer, liberális voltam. De utána sokat gondolkodtam és sokat olvastam, és íme – mára konzervatív vagyok, éppen így mondta. Ez furcsa volt, mert az emberek általában éppen azért konzervatívak, mert nem gondolkodnak, és semmit nem olvasnak. Azt mondtam neki: természetesen megérted, hogy bármiféle ideológiai választás teljes mértékben értelmetlen, hogy elfogadni egy ideológiát csak annyit jelent, hogy nem gondolkodtunk még róla eleget, mert minden dolog tökéletesen elfogadhatatlan, ha egy kicsit is hosszabban eltűnődünk rajta. Érted-e, mennyire szármalmas a vitátok a balosokkal, kérdeztem tőle, mert abbéli igyekezetekben, hogy jobbitsatok a világon, mindenki életét csak még nehezebbé teszitek, olyan szabályokat és törvényeket hoztok, amelyek a mi egyébként is nyomorult egzisztenciánkat még nyomorultabbá teszik, és akkor ráadásul háborúztok is, de az azért nem annyira rossz, a háborúban az emberek szerencsére hullanak, mint a legyek, és legalább a szerencsések megszabadulnak a nyomorból. Te természetesen tudod, hogy végül mindenki elpusztul, és ráadásul reményvesztetten fogunk elpusztulni, és végül nem lesz egyetlen idea, versor vagy szlogen, ami alá el lehetne rejteni, hogy éppen meghalunk, és végül nem fogjuk tudni, miért élünk, de azt se, miért halunk meg, tulajdonképpen soha nem is tudtuk, mi a jó és mi a rossz, hogy mindig csak rosszat tettünk, különösen akkor, amikor szilárdan hittük, hogy jót cselekszünk, noha ez tulajdonképpen mindegy is, mert akkor, a halál órájában, nem csak hogy nem fogjuk látni a jó és a rossz közötti határt, de még abban se leszünk biztosak, hogy a jó és a rossz egyáltalán létezik, arra fogunk gondolni, csak akkor, a halálunk órájában, hogy a jó és a rossz pusztán ideológiai konstrukciók, amelyek arra lettek volna hivatottak, hogy a túlélésben segítsenek, ezt mondtam neki.

Nem válaszolt, de megértette, hogy ajánlatos kerülni a velem való beszélgetést. Attól kezdve kiváló kapcsolatot ápoltunk: ő hozza a szeszeket és hallgat, én iszom és hallgatok. Ő csak kiszolgálóként létezik, én meg csak olyanként, aki ezért fizet neki. Megiszom még néhány vizkít *az ígéret földjén*, aztán megyek aludni, gondoltam.

(regényrészletek)

RAJSLI EMESE FORDÍTÁSA

